

е единствен“ и радостта му от тези две сури бе по-голяма, отколкото радостта му, ако бе станал цар“.

В подем била и волжко-българската книжнина. Сюлейман ибн Дауд създал прекрасни поеми като „Цветята в градината“, „Сказания за чудесата“ и пр., а Кул Гали – прочутото „Сказание за Юсуф“, което е широко разпространено сред мюсюлманите. Известни тамошни богослови и философи са Бурхан ибн Юсуф с неговата „Адаб“ („Етика“), както и Исари с неговото произведение „Риторика“. Преславни са Билярските архитектурни паметници през тази епоха пък – Черната (съдебната) палата, Малкото минаре, Голямото минаре, останките от Главната джамия (т.нар четириъгълник), Гръцката палата, владетелските гробници и постройките за обществени бани. Но най-вече нейните прочути астрономи, лечители, философи, богослови и поети са донесли на Волжка България прозвището „Северна Мека“.

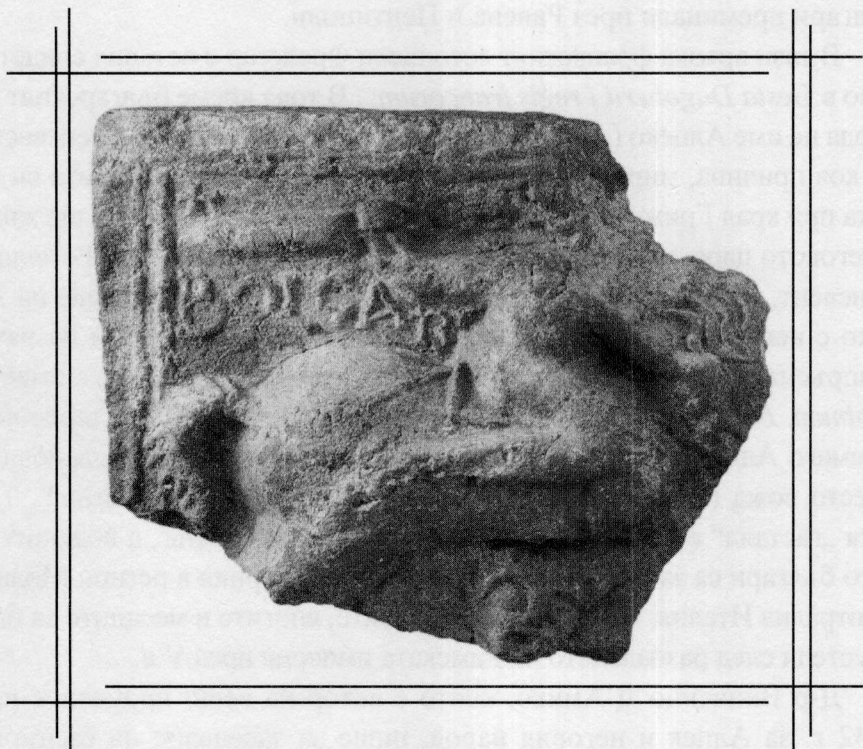
През 1223 г. кан Абдула Челбир Велики ибн Отяк победил председателя на настъпващите монголо-татари Чингис хан, но под техните набези държавата се разцепила на няколко васални български княжества и станала част от Златната орда.

Руският историк и археолог проф. Алфред Халиков, който е автор на над 40 монографии и над 600 статии по историята на волжките българи, доказва, че родовете на над 500 руски интелектуалци имат български произход. Само в средата на XVI в. в Русия се заселили над 500 български князе и мурзи (по-дребни благородници) и са били назначавани на високи дипломатически, военни, финансови и съдебни длъжности. Както посочва Татяна Ярулина Ал Булгари, която е защитила докторат по филология в Московския държавен университет през 1980 г., и първите руски посланици в Персия, Османската империя, Полша, Италия, Дания, Англия и Холандия са били български велможи.

Куберова България

След разкъсването на Стара Велика България група българи, предвождани от сина на Кубрат кан Кубер се заселили в изгубените римски провинции Панония, Македония и около Срем, като признали властта

на Аварския каганат. После опитали да завземат централната власт с преврат, но бунтът им не успял и поели на юг към земите на Източната Римска империя. Кубер сключил мирно споразумение с Константинопол и се заселил с народа си в Керамисийското (Прилепското) поле (днешната Република Северна Македония). През 680 г. опитал да превземе Солун и да усвои земите около него и това е *освидетелствано* с оловен печат, посветен на *архонта и патриций на керамисиани и българи*, който принадлежал на Маврос (Мавър), приближен на кана Кубер. Според проф. Васил Златарски, като не успели да си основат държава с център Солун, някои от Куберовите българи около 687-а се преселили по поречието на Струма и в Родопите. Вероятно те са споменатите „чичовци“ на кан Тервел „от долната земя“ в изсечените към 705-а надписи на скалата около Мадарския конник.

Керамична „виничка икона“ с надписът „Болгар“ от V – VI в. открита при разкопките на градището над Винаца в Северна Македония

Археологическите проучвания на територията на днешна Северна Македония потвърждават, че българи са присъствали там по онова време. И през 808 г. под предводителството на кан Крум (потомък именно на Куберовия клон от рода Дуло) българските войски достигнали Сяр, а при неговия наследник кан Пресиян в 836-а Куберовите български земи били напълно приобщени в братовата му България.

Алцековите българи

Разкъсването на Стара Велика България принудило и най-малкия син на кан Кубрат – Алцек – да потегли със своята част от българския народ на Запад. Според Теофан Изповедник, водените от Алцек българи преминали през Равена и Пентиполи.

В тази връзка франкският летописец Фредегар е оставил свидетелство в *Gesta Dagoberti I regis francorum*: „В това време българският войвода на име Алцеко (*Alzece*), който бе напуснал своя народ неизвестно по коя причина, мирно достигнал до Италия и отишъл с цялата си войска при крал Гримуалд, като му обещавал, че ще му служи и ще живее в неговото царство. Гримуалд, като го изпратил при сина си Ромуалд в Беневент, заповядал на последния да определи местоживелища на Алцеко с неговия народ. Ромуалд го приел благосклонно и им назначил разпръснати места за поселение, които дотогава били пусти, а именно: *Sepinum, Bovianum et Iserniam*, и по други градове в своята територия, а самаго Алцеко, като изменил името на достойнството му, заповядал вместо вожд (войвода, *dux*) да се нарича *gastaldius* управител“. Титлата „гасталд“ е на управляващ административен окръг, а водените от него българи са заселени в Сепино, Бояно и Изерния в регион Молизе, Централна Италия. Тези земи на етруските, япигите и месапите са били опустели след разпадането на Римската империя през V в.

Д-р Винченцо Д'Амико, който е автор на нещо проучване през 1942 г. за Алцек и неговия народ, пише за заселване на българи в Италия още от V в., когато Атила завзел територии в северната част на Апенинския полуостров. Учуден, че никой преди него не е обърнал внимание на ролята на българските заселници за оформянето на